

Inhoudsopgave

- 3 Inleiding**
- 3 Visie en missie**
- 3 Visie: het verleden verbindt**
- 3 Missie: Samen geschiedenis mee-maken**
- 3 Reflectie op periode 2021-2024**
- 4 Activiteiten preHistorisch Dorp**
- 5 Activiteiten collectie**
- 6 EM als kennisinstituut**
- 7 Samenwerkingen**
- 7 Activiteitenplan 2025-2028**
 - 7** Het concept van Museumpark Vonk
 - 8** Artistieke visie
 - 8** Opzet van de Werkplaats
 - 9** Werkwijze Werkplaats
 - 10** Beleving Museumpark
 - 10** Maatschappelijk belang
 - 11** Publiekswerking
 - 12** Doelstellingen
- 13 Van Eindhoven Museum en preHistorisch Dorp naar Museumpark Vonk**
- 14 Marketingstrategie**
- 15 Zakelijke kwaliteit**
- 15 Organisatie**
- 16 Huidige cultureel ondernemerschap**
- 16 Toekomstig cultureel ondernemerschap**
- 16 Toepassing codes**
 - 16** Governance
 - 17** Diversiteit & inclusie
 - 18** Fair practice

Inleiding

Om als samenleving te kunnen samenleven, heb je verbindende verhalen en een gedeelde geschiedenis nodig. Daarom ontwikkelt Eindhoven Museum (EM) Museumpark Vonk; een geheel nieuw museumconcept waar transformatiemomenten uit de geschiedenis van de Brainport regio tot leven worden gebracht met ontwerpers, gemeenschappen uit Eindhoven en het museumteam, en vervolgens gebouwd worden door bezoekers samen met MBO studenten in het open museumatelier: de werkplaats. Museumpark Vonk wordt een museum voor, door en met bezoekers en zal als geen ander in staat zijn om de kracht van geschiedenis op een laagdrempelige manier te laten ervaren: begrip van de geschiedenis stelt ons in staat het heden te begrijpen en de toekomst te maken.

De komende cultuurplanperiode 2025-2028 staat dan ook in het teken van transformatie. Het Eindhoven Museum zoals dat nu bestaat uit de bezoeklocatie preHistorisch Dorp en de collectie van voormalig Museum Kempenland Eindhoven (MKE) zal opgaan in Museumpark Vonk. Daarmee kan ruim twaalf jaar na de fusie eindelijk de stap naar volledige integratie van de beide museumdelen worden gezet. Museumpark Vonk wordt meer dan de som der delen en stelt ons in staat om onze BIS-functie als stedelijk cultuurhistorisch museum inhoudelijk veel beter invulling te geven en een groter publieksbereik te realiseren. Waar in de huidige situatie de nadruk vooral ligt op het ontsluiten van de vroege en vroegmoderne geschiedenis in het preHistorisch Dorp, worden met Museumpark Vonk ook recentere tijdperken ontsloten voor een breed publiek en kan de collectie eindelijk permanent worden getoond.

De transformatie van het huidige museum naar Museumpark Vonk maakt dat dit Activiteitenplan 2025-2028 afwijkt van eerdere plannen. Weliswaar schreven we in ons vorige plan 2021-2024 ook over hoe we werken aan de ontwikkeling van Museumpark Vonk, tijdens deze nieuwe planperiode zetten we daadwerkelijk de stap naar realisatie en opening van Museumpark Vonk. Dat heeft organisatorisch, programmatisch en financieel vergaande consequenties. Het stelt ons team voor een tweevoudige uitdaging, namelijk enerzijds het huidige museum tot de overgang in goede banen leiden en anderzijds werken aan de realisatie van Museumpark Vonk.

Die dubbele uitdaging vraagt veel van een klein team en daarom zullen we ook focus moeten aanbrengen in wat we wel en niet doen. Wat betreft het staande museum richten we ons op behoud en versterking van de huidige successen en waar dat past zetten we in op ontwikkelingen op het gebied van programmering, educatie, co-creatie en organisatie die anticiperen op de schaa sprong die we gaan maken. Tegelijkertijd werken we aan de realisatie van Museumpark Vonk: de uitbreiding van het museumpark, constructie en inrichting van een nieuw bio-based entreegebouw, inclusief de nieuwe museumpresentatie en de ontwikkeling van de co-creatieve werkwijze van de werkplaats.

Visie en missie

Onze visie en missie zijn leidend voor de richting waarin EM zich ontwikkelt. Waar de visie goed aansluit op het staande en toekomstige museum, verwoordt de missie nadrukkelijker de ambitie die we voorstaan met Museumpark Vonk.

Visie: het verleden verbindt

Je kunt de hedendaagse ontwikkelingen in Eindhoven en omgeving niet begrijpen zonder de historisch gevormde identiteit van de stad en regio te kennen. Onze snel veranderende samenleving heeft gedeelde geschiedenissen nodig om betekenis te geven aan plekken, objecten en verhalen over de stad en regio Eindhoven. Dat vereist dat ons (im)materiële erfgoed en de cultuurhistorie op een begrijpelijke manier toegankelijk worden gemaakt. Met gedeelde kennis (en begrip) van het verleden ontstaan verbindingen tussen mensen in het heden. Belangrijk daarbij is het besef dat er niet zoiets als één geschiedenis bestaat. Juist door het tonen van verschillende perspectieven op het verleden, inclusief de ongemakkelijke en zwarte bladzijden, doen we recht aan onze huidige pluriforme samenleving en maken we inzichtelijk waar die vandaan komt.

1 Voorheen noemde we de Werkplaats de Maakschuur. We hebben echter gemerkt dat we teveel een eigen jargon begonnen te krijgen dat in toenemende mate toelichting behoefde. We kiezen nu voor termen die begrijpelijk en meer vanuit zich zelfsprekend zijn.

Missie: Samen geschiedenis mee-maken

De missie van EM is het historisch bewustzijn over de geschiedenis van de stad en regio Eindhoven onder een zo breed mogelijk publiek te vergroten. Dat doen we vanuit de overtuiging dat geschiedenis van ons allemaal is. Ons leidmotief is daarbij samen geschiedenis mee-maken: het publiek actief te betrekken bij geschiedbeoefening. Door het publiek uit te nodigen en te faciliteren in het meeschrijven, meedenken, mee-vormgeven en meemaken van geschiedenis versterken we betekenisvolle en persoonlijke verbindingen met het verleden, (im)materieel erfgoed en tussen mensen onderling. Dat doen we op een laagdrempelige, inclusieve, interactieve en tot de verbeelding sprekende manier, waarbij ambacht, vakman/vrouwschap en de historische ontwikkeling van de stad en regio Eindhoven op begrijpelijke wijze verbonden worden met het heden. We positioneren ons daarbij als een instapmuseum dat verwelkomend is voor alle geledingen uit de samenleving, in het bijzonder voor diegenen voor wie cultuurbezoek doorgaans geen vanzelfsprekendheid is.

Reflectie op periode 2021-2024

In het vorige activiteitenplan legden we reeds de focus op de ontwikkeling van Museumpark Vonk. De realiteit heeft ons geleerd dat de totstandkoming van de gewenste museumuitbreiding en transformatie een proces is van de lange adem. De ruimtelijke procedures maken dat we de uitbreiding van het museumpark en de nieuwbouw nog niet hebben kunnen realiseren, waarbij

de coronacrisis een bemoeilijkende factor is geweest in het organiseren van de inspraak rondom Museumpark Vonk. Online inspraak pakt nu eenmaal anders uit dan persoonlijke bijeenkomsten, die helaas toen niet mogelijk waren. We hebben deze periode veel voorbereidend werk gedaan voor de ontwikkeling van Museumpark Vonk wat zich onder andere vertaalt in dit activiteitenplan. We lichten dit in het volgende hoofdstuk uitgebreid toe. Hier reflecteren we op de activiteiten van het preHistorisch Dorp en de collectie over de afgelopen periode.

Activiteiten preHistorisch Dorp:

preHistorisch Dorp maakt ongekende groei door

Het preHistorisch Dorp is de museumlocatie waar ons museale bezoek plaatsvindt. Dit deel van het museum bestaat ruim 40 jaar en is lokaal en regionaal geliefd. Generaties lang komen Eindhovenaren al op 'prehistorisch kamp' of brengen ze een regulier museumbezoek, eerst als kind, later als ouder (groot)ouder. Het preHistorisch Dorp heeft tegen de stroom in sinds de coronacrisis een enorme groei in bezoekersaantallen doorgemaakt. Waar we in 2019 55.000 bezoeken realiseerden, waren dat er in 2022 en 2023 inmiddels ruim 75.000. We zijn er trots op dat we de bezoekerswaardering op een 8,4 hebben kunnen houden, omdat de praktijk vaak uitwijst dat snelle groei ten koste kan gaan van de bezoekerswaardering. We zouden daarom bijna vergeten dat we in 2020-2022 met een coronacrisis te kampen hadden. Dit vroeg veel flexibiliteit en improvisatievermogen van het museumteam. Desondanks zijn de gevolgen voor het museum beperkt gebleven, omdat ons reguliere openingsseizoen van april tot en met oktober grotendeels buiten de lockdowns viel en bezoek voornamelijk in de buitenlucht plaats kon vinden. De grote bezoekersgroei maakte dat we uiteindelijk ook de gemeentelijke coronanoodsteun niet nodig hebben gehad en we financieel sterk uit deze crisis zijn gekomen.

2 We schrijven mee-maken, om de dubbele betekenis van het woord in de context van Museumpark Vonk te markeren, namelijk mee maken in de zin van meebouwen aan iets, alsook mee maken in de zin van beleven.

Het gestegen bezoek heeft ons als organisatie ook geconfronteerd met operationele uitdagingen. Waar in het verleden met improviseren haperingen in de dagelijkse bedrijfsvoering nog konden worden opgelost, kan dat niet meer bij de huidige aantallen. Een aantal stappen die we toch al zouden moeten maken voor de schielsprong naar Museumpark Vonk, hebben we daarom naar voren gehaald, zoals het invoeren van terugvalprotocollen, een scherpere afbakening van verantwoordelijkheden en taakgebieden en betere onderlinge afvang bij afwezigheid. In korte tijd hebben we een omslag in de organisatiecultuur bewerkstelligd. Medewerkers nemen meer vanuit gezamenlijkheid hun verantwoordelijkheid en dragen beter zorg voor overdracht van taken. Deze nieuwe werkcultuur bevalt ons team goed.

Versterking vaste aanbod

Het veertigjarig bestaan van het preHistorisch Dorp in 2022 vormde een mooie aanleiding om een stevige impuls te geven aan de vaste museumpresentatie door de ArcheoFactory in combinatie met het Rariteitenkabinet en de Archeokar te openen. Met deze drie nieuwe vaste presentaties verbreden én verdiepen we het aanbod, in het bijzonder voor de meer inhoudelijk geïnteresseerde bezoekers vanaf 12+.

We lichten ze hieronder kort toe:

Over Eindhoven Museum

EM bestaat uit het openluchtmuseum preHistorisch Dorp en een cultuurhistorische collectie. Het huidige museum is in 2012 ontstaan uit een fusie tussen het Historisch OpenluchtMuseum Eindhoven (HOME) en Museum Kempenland Eindhoven (MKE). We hebben 11 medewerkers in jaarronde dienst en circa 37 seizoenkrachten. Ruim 150 vrijwilligers zijn actief voor het museum.

Het preHistorisch Dorp is vandaag de dag onze vaste stek waar bezoekers de vroege geschiedenis van jagers en verzamelaars tot aan de Tachtigjarige Oorlog meemaken. Wij laten bezoekers samen met onze 'bewoners' de geschiedenis ontdekken, door zelf vuur te maken met een vuursteen, te leren boogschieten of te kanoën in een holle boomstam.

De cultuurhistorische collectie die ruim 23.000 objecten omvat, vertelt het verhaal over de moderne stadsgeschiedenis van Eindhoven en omgeving. Bij gebrek aan expositieruimte, streken we van 2019 tot 2021 met het meerjarenprogramma Museum door de Stad neer op wisselende locaties in Eindhoven. Zo stonden we in 2021 met het Panorama Eindhoven op het Stadshuisplein en lanceerden we een bijbehorende podcast om de geschiedenis dicht naar de mensen toe te brengen.

De ArcheoFactory: in de ArcheoFactory verzamelen bezoekers onder begeleiding van een gids zelf data met behulp van nieuwe technologieën. In deze presentatie ontdekken bezoekers hoe het is om archeologisch onderzoek te doen, welke rol hightech speelt in de archeologie en hoe die technieken helpen bij het verwerven van nieuwe inzichten over het verleden. De bezoeker ervaart zelf dat de geschiedenis nooit af is en dat we regelmatig ons beeld over het verleden bij hebben te stellen op basis van nieuwe inzichten. Met deze permanente tentoonstelling verbindt het preHistorisch Dorp zich bovendien thematisch met de hightech industrie van de Brainport regio.

Archeokar: in de Archeokar liggen authentieke objecten (zogenaamde contextloze vondsten en recentere objecten uit de collectie) uit het verre en minder verre verleden, die bezoekers onder begeleiding van een gids mogen aanraken en er tegelijkertijd uitleg over krijgen. Op die manier brengen we bezoekers niet alleen iets bij over vroegere periodes; bezoekers ervaren de verhalen veel intenser, omdat ze echte objecten uit die tijd in hun handen houden en gevoel krijgen bij het materiaal. Het is prachtig om te zien hoeveel ontzag een scherf of stuk textiel van honderden jaren oud opwekt.

Rariteitenkabinet: in het Rariteitenkabinet stellen we bezoekers de vraag over het waarom we eigenlijk objecten bewaren. We laten objecten uit de collectie zien, maar ook voorwerpen die niet per se een grote cultuurhistorische of economische waarde hebben, maar voor specifieke personen wel betekenisvol zijn en daarom voor hen het bewaren waard.

Naast deze toevoegingen aan het aanbod, hebben we de afgelopen jaren flink geïnvesteerd in de kwantiteit en kwaliteit van de gidsen op het veld, hetgeen heeft bijgedragen aan de groei in bezoek. We zien meer tevreden bezoekers en zijn beter in staat om te differentiëren in informatieniveau tussen verschillende bezoekers. Daarbij hebben we het aantal speciale themaweekenden en evenementen uitgebreid, waarvan het Vikingfest met ruim 5.000 bezoeken het meest wordt bezocht, gevolgd door Heksia met ruim 3.000 bezoeken. Met onze inhoudelijke projecten, zoals de reconstructie van de oudste jurk van Nederland en Twee Maanden Middeleeuwen wisten we eveneens een groot publieksbereik en media-aandacht te genereren.

Educatie

Na een aanvankelijke terugval in 2020-2021, zijn thans de educatieve schoolbezoeken toegenomen ten opzichte van het laatste pre-coronajaar. We staken tijdens en na de coronaperiode veel energie in het contact met scholen. De focus daarbij lag op het ophalen van input om zo de bestaande programma's nog beter aan te laten sluiten op de behoeften van het onderwijs. Hier lag een intensief ontwikkelingstraject aan ten grondslag. De belangrijkste nieuwe ontwikkelingen in ons educatieve aanbod de afgelopen periode zijn:

- Aanpassing van bestaande programma's rondom de vakantieperiodes: van educatief programma (met een vaste groepsbegeleider op een vaste plek per klas) naar educatieve schoolreisjes met diverse begeleiders verspreid over het park (met gemiddeld een groepsbegeleider of tijdgids per 50 leerlingen) ter bevordering publiekstevredenheid gedurende vakanties midden en noord. We merkten namelijk dat het recreatief en educatief bezoek rondom de schoolvakanties in toenemende mate in elkaars vaarwater begon te komen. Deze aanpassing maakt dat zowel scholen als doordeweekse bezoekers een even waardevolle ervaring hebben.
- Nieuw voor ons deze periode was om extramurale programma's te ontwikkelen voor op schoollocaties. We werden in het verleden hier sporadisch voor benaderd en hebben daar nu een vast aanbod voor ontwikkeld, namelijk: 'Maken met Magiërs' in samenwerking met de Ontdekfabriek, in opdracht van Cultuur Station, geschikt voor leerjaar 1 en 2, en 'Middeleeuwse Magie', in opdracht van Cultuur Station, geschikt voor leerjaar 1 en 2 van het basisonderwijs.

Activiteiten collectie: meer aandacht voor de collectie

De afdeling collectie heeft stapsgewijs een meer centrale plaats ingenomen in de museumorganisatie, vooruitlopend op de toekomstige rol in Museumpark Vonk. De afdeling voert onderzoek uit over de thema's van Museumpark Vonk én de eigen collectie om straks relevante objecten bij de onderwerpen te kunnen tonen in de nieuwe vaste presentatie. Daartoe hebben we ook een externe collectiewaardering door bureau RaadSaam laten uitvoeren, waardoor we meer inhoudelijke lijn in de collectie kunnen brengen. Het collectieplan is op basis hiervan geactualiseerd, evenals een plan voor herbestemming en verwerving van objecten.

Voor het eerst in jaren heeft EM weer nieuwe collectiestukken aangekocht, waaronder twee krijttekeningen van Jan Toorop. De werken verbeelden sigarenmaaksters in de fabriek van Mignot en de Block, Eindhoven's grootste werkgever voor de komst van Philips. Dat maakt de krijttekeningen van groot cultuurhistorisch belang. We zijn dan ook verheugd dat we deze werken samen met onze collega's van Van Abbemuseum hebben verworven en zo voor de collectie Eindhoven hebben behouden.

Onderzoek naar een gezamenlijke depotoplossing

Met het Van Abbemuseum, de archeologische dienst en de afdeling economie en kunst van de gemeente Eindhoven zijn we een gezamenlijk haalbaarheidsonderzoek gestart om tot duurzame depotoplossingen te komen. Alle drie de betrokken partijen kampen in de nabije toekomst met een huisvestingsvraagstuk rondom de collecties. Zo zal EM ergens de komende jaren moeten verhuizen, omdat de nieuwe pandeigenaar van ons depot op Sectie C de locatie wil herontwikkelen. Met het haalbaarheidsonderzoek willen we de (on)mogelijkheden en kaders in beeld brengen om tot een gezamenlijk depot te komen.

Publieksactiviteiten collectie

Van 2018 tot en met 2021 organiseerden we het rondreizende programma Museum door de Stad. Een jaar later dan gepland, als gevolg van de coronapandemie, hielden we de slotmanifestatie met Panorama Eindhoven; een groot openlucht panorama waarin we 100 jaar Groot Eindhoven markeerden. Het panorama is nog steeds online te bezoeken samen met de bijbehorende podcast, zie www.eindhovenpanorama.nl

Ons plan om Museum door de Stad na beëindiging in 2021 in een andere vorm verder te ontwikkelen op de locatie van het preHistorisch Dorp en daar de collectie bij aan te sluiten, hebben we na lang wikken en wegen uiteindelijk niet doorgezet. Bij eerste pilots merkten we dat het preHistorisch Dorp zo'n sterke eigen identiteit en programmering kent, dat het toevoegen van nieuwe programma-elementen voor de bezoeker vaak onnatuurlijk aanvoelt en buiten de verwachte belevingscontext valt. We hebben voor een pragmatische insteek gekozen. Waar dat past in de programmering van het preHistorisch Dorp levert de afdeling collectie objecten en inhoud aan, zoals bijvoorbeeld voor het eerder genoemde Rariteitenkabinet. Daarnaast zijn we gestart met rondleidingen in het depot. Op die manier spreken we de geïnteresseerde doelgroep, bestaande uit o.a. leden van heemkundige kringen en andere geïnteresseerden uit de omgeving, veel beter aan. Na een pilotfase van een halfjaar zien we dat deze tweewekelijkse rondleidingen inmiddels goed lopen.

Nieuw collectieregistratiesysteem

De collectie wordt online beter vindbaar en zichtbaar nu we zijn overgegaan op het nieuwe collectieregistratiesysteem Kleksi. We zijn daarmee koploper in museumland en actief in kennisdeling hierover. Zo heeft onze collectiemedewerker op diverse vakbijeenkomsten van collectiebeheerders en registrators presentaties gegeven. Omdat wij bij de eerste musea zijn die zijn ingestapt hebben we de ontwikkelaar van Kleksi kunnen helpen om het systeem beter in te richten voor museale eindgebruikers. Dat had tevens als voordeel dat het systeem goed bruikbaar is voor ons maar ook voor collega-collecties, met wie we op die manier eenvoudiger samen kunnen werken. We hebben hiermee een state of the art systeem gekregen, tegen lage aanloop- én structurele kosten, dat bovendien eenvoudig aan te leren is aan nieuwe medewerkers of vrijwilligers. We zien landelijk steeds meer musea ons voorbeeld volgen en worden door collega-instellingen steeds vaker gevraagd om advies.

EM als kennisinstituut

EM ontwikkelt zich steeds meer als kennisinstituut. Binnen de museumorganisatie hebben de manager museum (tevens hoofd presentatie & educatie), het hoofd collecties en onderzoek en de directeur-bestuurder een wetenschappelijke achtergrond, waardoor onderzoek en kennisdeling onder onze medewerkers en onze vrijwilligers actief wordt gestimuleerd. Dat begint zijn vruchten af te werpen. De eerste mijlpaal die op brede erkenning in het erfgoedveld en bij het algemene publiek kon rekenen, was de reconstructie van de oudste jurk van Nederland in 2021. De jurk is door onze vrijwilligers onder leiding van onze manager museum nagemaakt in samenwerking met Universiteit Leiden, het Rijksmuseum voor Oudheden en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Hij was onder andere te zien in Museum Jan Cunen en het Rijksmuseum van Oudheden. Via deze weg hebben we onze kennis over prehistorische textieltechnieken gedeeld met een breed publiek. De jurk bleek een hit en haalde zelfs Nieuwsuur. We hebben hierdoor een hele nieuwe doelgroep van historisch textiel geïnteresseerden weten aan te boren en in de themaprogrammering in de weekenden textiel vaker terug laten komen. Ook onze vrijwilligers

textielgroep is gegroeid en actiever geworden. Het project heeft tal van populair-wetenschappelijke publicaties voortgebracht.

Een tweede belangrijk kennisproject betreft Twee Maanden Middeleeuwen dat in de zomervakantie 2023 plaatsvond. Onze manager museum Yvonne Lammers leidde twee maanden lang het leven van een middeleeuwse ambachtswrouw en hield hierover een dagboek bij, zie [Dagboek Twee Maanden Middeleeuwen | preHistorisch Dorp](#). Iedere donderdagmiddag nodigde zij gasten uit voor expert meetings, variërend van middeleeuwse zelfzorg, voedselbereiding en conservering, textiel- en houtbewerking. De stadsarcheologen uit Haarlem en Helmond schoven aan, evenals de conservator middeleeuwse geschiedenis van het RMO, de hoogleraar Public Archaeology van de Leidse Universiteit en velen anderen. We hebben er een podcastserie op Spotify van gemaakt om de opgedane inzichten te delen met het brede publiek. Het project zal verder leiden tot diverse lezingen in het land, een aantal artikelen in (populair)wetenschappelijke tijdschriften en een publieksboek.

Een derde wetenschappelijk project betreft een publicatie in de wetenschappelijke bundel *Artefact Biographies* (Analecta Praehistorica Leidensia in press): *Things objects can do. Taking an itinerary approach to artefact biographies for utilizing the cognitive, social and emotional magic of historical objects for contemporary society*. Hierin zet de manager museum samen met vakzusters van de RCE en UL het belang van tastbare geschiedenis uiteen en voert daarbij het preHistorisch Dorp als één van de best practices ten tonele.

Vanuit de afdeling collectie heeft een stagiair onder begeleiding van het hoofd onderzoek en collectie onderzoek gedaan naar de geschiedenis van de machinebouwindustrie in de stad en regio Eindhoven. Dat heeft geresulteerd in een gezamenlijke publicatie in het erfgoedmagazine *Ons Brabant*. De eerder genoemde expertise van EM op het gebied van collectieregistratie met Kleksi draagt eveneens bij aan onze inhoudelijke reputatie. Het spreekt vanzelf dat we kennisontwikkeling- en disseminatie ook in 2025-2028 voortzetten.

Samenwerkingen

Wij geloven in de kracht van samenwerking. Samen sta je niet alleen sterker, maar ben je ook slimmer en creatiever. De ruimte is hier te beperkt om al onze samenwerkingen te benoemen. Deze strekt zich uit van de culturele sector, het sociale domein (Severinus, dagbesteding en re-integratie van mensen die zijn uitgevallen in het arbeidsproces), onderwijs tot aan het regionale bedrijfsleven. Voor een vollediger overzicht verwijzen we naar onze jaarverslagen 2021-2023, te vinden op onze website, zie [Over de stichting | preHistorisch Dorp](#). Graag lichten we twee bijzondere samenwerkingen uit, namelijk die met Summa Bouw, waarbij studenten iedere maandag bouw- en reparatiewerkzaamheden verrichten in het kader van hun opleiding. We investeren veel tijd in deze samenwerking, omdat we met het Summa College naar een intensievere samenwerking willen toewerken in de Werkplaats van Museumpark Vonk. De andere samenwerking betreft het duo-voorzitterschap van het BIS-overleg van Eindhovense culturele instellingen. EM heeft zich vanuit die rol hard gemaakt voor de gehele culturele sector en actief bijgedragen aan o.a. het tot stand komen van gemeentelijke steunmaatregelen tijdens de coronacrisis en de energiecrisis.

Activiteitenplan 2025-2028

Het concept van Museumpark Vonk

Urgentie

Brainport Eindhoven is de meest innovatieve regio van Nederland en zelfs een van de meest innovatieve van heel Europa. Het is een regio van 160 nationaliteiten, van doeners, denkers, dromers en beslissers. Maar hoe is dit zo gekomen en welke historische ontwikkelingen gingen hieraan vooraf? De lokale geschiedenis vertelt het verhaal van mondiaal relevante ontwikkelingen. Als je nu als inwoner, nieuwkomer, Brabander of bezoeker hier een antwoord op wilt krijgen, is er nergens een plek waar je binnen kunt wandelen en wordt meegenomen in de boeiende geschiedenis van deze unieke Brabantse regio. Met Museumpark Vonk gaat EM hier verandering in brengen.

Samen geschiedenis mee-maken

EM breidt uit op de huidige locatie van het preHistorisch Dorp en transformeert tot een nieuwe museumformule, waarbij het bestaande openluchtmuseum integraal onderdeel wordt van Museumpark Vonk. Hier wordt 15.000 jaar geschiedenis van de stad en regio Eindhoven verhaald. Hier worden dié historische

transformatiemomenten uitgelicht, waarbij de vonken letterlijk en figuurlijk oversloegen. Het museum verbeeldt samen met bezoekers, makers, het onderwijs en bedrijfsleven deze historische transformatiemomenten door grote wonderlijke bouwsels, oftewel 'vonken' te bouwen in de zogenaamde Werkplaats. Op die manier geven we letterlijk en figuurlijk invulling aan ons leidmotief 'samen geschiedenis mee-maken'. Dat komt, naast de vertrouwde benadering van geschiedenis beleven, tot uiting in een vernieuwende werkwijze, waarbij maken vroeger en nu, samenwerking en geschiedschrijving samenkomen en waarmee we uitdrukking geven aan het unieke DNA van de stad en regio Eindhoven. Museumpark Vonk is daarom zowel een uniek innovatief museumconcept én tegelijkertijd een vernieuwende museale werkwijze.

Museumpark Vonk is opgebouwd uit vier hoofdonderdelen, namelijk: de introshow, de collectietentoonstelling de Werkplaats en het museumpark. Voor meer toelichting en beeldmateriaal van het unieke bio-based museumgebouw en het natuur-inclusieve museumpark, hebben we het ontwerpboek als aparte bijlage (1) toegevoegd. Of kijk voor een eerste impressie op [Gebouw en park | Museumpark Vonk](#). Inhoudelijk behandelt Museumpark Vonk de thema's, die we eerder in het plan 2021-2024 hebben beschreven en vervolgens verder zijn aangescherpt. Daarbij werken we vanuit het hoofdthema 'maken en vakmanschap door de eeuwen heen', omdat dit het meest aansluit bij het leidmotief 'samen geschiedenis mee-maken'. Dit leidende thema vormt de rode draad en invalshoek voor de andere thema's, te weten:

- De ontwikkeling van het landschap
- Technische vooruitgang en hoe Eindhoven het licht zag
- De sociale geschiedenis van migratie
- De evolutie van de coöperatiementaliteit
- Eindhoven verbeeldt

De onderdelen die samen het museale concept van Museumpark Vonk vormen, zetten we hieronder beknopt uiteen:

Interactieve introshow

We ontvangen bezoekers eerst met een wervelende introshow. Die vertelt kort en krachtig het grotere verhaal en de ontwikkelingen van de regio. Daarbij ervaart de bezoeker op een laagdrempelige manier dat de geschiedenis telkens anders geschreven kan worden en dat dit invloed heeft op het beeld van het verleden dat je meekrijgt.

De collectietentoonstelling

In de expositieruimte van het nieuwe entreegebouw wordt de historische canon van stad en regio Eindhoven met behulp van collectiestukken gepresenteerd, waarbij bezoekers tevens een preview krijgen van de verdiepende verhalen die in de Werkplaats en het museumpark aan bod komen. Ook hier ervaart de bezoeker vanuit welke standpunten historische gebeurtenissen verteld worden. Samen met de introshow laten we zo de bezoekers op een natuurlijke en toegankelijke manier ervaren dat de geschiedenis niet eenduidig is en dat je daar als bezoeker ook zelf invloed op uit kunt oefenen en er onderdeel van uitmaakt.

Werkplaats

Vervolgens nodigen we de nieuwsgierig geworden bezoekers uit om de Werkplaats in te stappen en samen te bouwen aan de wonderlijke bouwsels. Deze zogenaamde 'vonken' worden ontworpen door toonaangevende Eindhovense en Brabantse makers en na een intensief ontwikkel- en

bouwproces—waarbij co-creatie en participatie centraal staan—in het museumpark geplaatst. Dit proces van ontwerpen en bouwen vindt plaats in drie stappen waarbij de bezoeker in meer of mindere mate kan meedenken en meewerken. Dat lichten we hieronder, onder 'Artistieke Visie' verder toe.

Museumpark

De in de Werkplaats gebouwde vonken worden uiteindelijk (na 3 fasen doorlopen te hebben) in het museumpark geplaatst. Zo bouwen we continu aan een interactief en avontuurlijk museumpark, waar de bezoeker straks al wandelend een reis door de tijd maakt, zwerfend van vonken naar historische erven.

Voor de realisatie van Museumpark Vonk wordt het huidige preHistorisch Dorp uitgebreid van 1,6 hectare naar circa 3,5 hectare en er wordt een nieuw entreegebouw met daarin de Werkplaats opgetrokken. De uitbreiding geeft tevens een duurzame groene impuls aan de directe omgeving doordat het aanpalende rijschoolterrein —een huidige dissonant in de Genneper Parken— plaats maakt voor nieuw openbaar park en de museumuitbreiding. Museumpark Vonk zal naar verwachting in het voorjaar 2026 opengaan en jaarlijks ten minste 110.000 bezoekers trekken. Met de mix van binnen- en buitenaanbod kunnen we een halve dagbesteding aanbieden én het hele jaar door open zijn in plaats van het huidige openingsseizoen van april tot en met oktober in het preHistorisch Dorp.

Artistieke visie

Voor we ingaan op het concept van de Werkplaats en de daarbij behorende werkwijze, lichten we eerst toe wat de wonderlijke bouwsels die we vonken noemen nu precies zijn en welke artistieke visie hierachter schuilgaat. Vonken zijn interactieve iconische installaties die een omwenteling of belangrijk moment uit de geschiedenis van de regio Eindhoven verbeelden. In bijlage 2 is het stijlboek voor de vonken toegevoegd. In bijlage 3 is het schetsontwerp van de vonk 'De Nieuwkomers' bijgevoegd om een indruk te geven van hoe een vonk er uit kan zien en welke interactieve en co-creatieve principes eraan ten grondslag liggen. De vonk 'De Nieuwkomers' verbeeldt migratie door de eeuwen heen.

De vonken die in het museumpark te zien zullen zijn en in de Werkplaats ontwikkeld worden zijn van hoogwaardige beeldende kwaliteit. De iconische vorm en beeldtaal nodigt het publiek uit om het historische verhaal dat een vonk presenteert te ontdekken. Het concept van de vonken is nog nooit eerder door een museum of erfgoedinstelling toegepast. Uniek is de combinatie waarbij toonaangevende makers een ontwerp voor een iconische installatie ontwikkelen, het publiek hen aan de voorkant van input voorziet en vervolgens meebouwt aan de totstandkoming ervan. De artistieke kwaliteit en het cultureel onderscheidend vermogen zit hem daarom niet alleen in het eindresultaat, maar juist in de combinatie van de werkwijze 'samen geschiedenis mee-maken'.

Het concept van de vonken is ingegeven vanuit onze visie dat het klassieke historisch openluchtmuseum als museumcategorie actualisatie behoeft. In het preHistorisch Dorp is daarmee al een slag gemaakt: door de huizen te laten bewonen, worden ze getransformeerd van objecten naar historisch decor, waarin het verhaal dat de bewoner te vertellen heeft centraal staat en niet het object van de (re)constructie. Door het toevoegen van de vonken gaan we nog een stap verder: niet zozeer de historische jaartallen en feiten staan voorop, maar juist door verwondering, ontdekking en interactie maken bezoekers kennis met historisch thema's. Omdat bezoekers zelf meedenken

en meebouwen aan vonken worden die thema's ook van hen. Vonken zijn daarmee zowel 'dragers' voor storytelling en tegelijkertijd projecten die een inclusieve geschiedschrijving en beoefening mogelijk maken door de wijze waarop ze tot stand komen.

Om het museumconcept goed uit de verf te laten komen, zullen er al vier vonken gerealiseerd worden voordat de Werkplaats in gebruik genomen kan worden en de daarbij behorende werkwijze volledig toegepast kan worden. Deze eerste vier vonken zijn dus vanaf de opening van Museumpark Vonk al in het museumpark te zien. Daarvoor zijn we samenwerkingen aangegaan met de volgende makers: Atelier van Asseldonk, Kiki & Joost en Tinker Imagineers. We zoeken nog naar een maker voor de vierde vonk. Aart van Asseldonk en Kiki & Joost zijn gevestigde ontwerpers met een internationale reputatie en presentaties van hun werken in Milaan, en diverse galerieën o.a. in Parijs en New York. We werken met makers van wie het werk van uitzonderlijke kwaliteit is en die culturele ambassadeurs van Eindhoven en/of de Brainport regio zijn. En hier stopt het natuurlijk niet, want ieder jaar dient een nieuwe vonk ontworpen te worden en geven we hiervoor een andere maker de opdracht.

Opzet van de Werkplaats

Het doel van de activiteiten in de Werkplaats is duidelijk: samen geschiedenis mee-maken. Het is een werkplaats waar professionele makers samen met bezoekers, scholieren, studenten en vrijwilligers werken aan vonken. In de Werkplaats zijn altijd drie vonken in verschillende stadia van ontwikkeling te zien. Daarom is de Werkplaats verdeeld in drie zones. In elke zone wordt één jaar aan één fase van een vonk gewerkt. Zo is er voor bezoekers altijd veel te beleven en wordt voor hen ook zichtbaar waar we naartoe werken. Na een jaar schuift een vonk door naar de volgende zone. Zone 1 is het **atelier** waar we samen met bezoekers verhalen schrijven en ontwerpen, zone 2 is het **constructie-eiland** waar mbo-leerlingen met vaklui het frame van een vonk bouwen. In de **afbouwplaats** in zone 3 maken we samen met bezoekers de vonk af. In die laatste werkplaats zie je als bezoeker dus het eindresultaat ontstaan door je eigen toevoeging. Deze opzet maakt bezoekers telkens nieuwsgierig naar de volgende fase: een mooie aanleiding voor herhaalbezoek. Elk jaar wordt er een nieuwe vonk aan het museumpark toegevoegd.

Werkwijze Werkplaats

Er zijn vijf fasen waarin bezoekers deelnemen aan de bouw van de vonken, die uiteindelijk in het museumpark te zien zullen zijn: (1) meedenken (2) mee vormgeven (3) mee maken (4) mee plaatsen (5) mee beleven. De eerste drie fasen vinden plaats in de Werkplaats en de laatste twee in het museumpark. Bezoekers kunnen in elke fase op verschillende manieren deelnemen omdat deze parallel van elkaar plaatsvinden.

Binnen dit inclusieve ontwerpproces maken wij een onderscheid tussen co-creatie én participatie. Co-creatie richt zich op het opbouwen en bestendigen van relaties met (vertegenwoordigers van) specifieke Eindhovense gemeenschappen. Het publieksbereik is kleinschalig en de interactie is intensief en op basis van gelijkwaardigheid. Deze gemeenschappen krijgen een podium in het museum en/of in activiteiten op locatie en zij geven mede inhoudelijk richting aan de manier waarop een thema van een vonk invulling krijgt.

Participatie heeft daarentegen betrekking op regulier museumbezoek en is kortstondiger van duur. De bezoeker kan op basis van voorzetten meedenken, reageren en meedoen. De kaders waarbinnen participatie plaatsvindt liggen meer op voorhand vast. Dat moet ook wel omdat het om veel grotere aantallen mensen gaat. De input die we via deze wijze ophalen gebruiken we om de inhoudelijke richting die in de co-creatie heeft plaatsgevonden aan te vullen. Daarbij vormt participatie ook een manier om te bepalen of hetgeen in de co-creatie als relevant naar voren is gekomen ook daadwerkelijk zo ervaren wordt door het brede publiek.

Hieronder gaan we nader in op de verschillende fasen van de werkwijze van de Werkplaats, waarbij we per fase aangeven of er sprake is van co-creatie, participatie of beide.

1 Meedenken – co-creatie en participatie Welk transformatiemoment uit de geschiedenis wordt gekozen om uit te werken tot een vonk en welke invalshoeken er worden belicht, hangt mede af van het advies en feedback van onze bezoekers en gemeenschappen uit de regio. We stellen hiervoor museumtafels in: regelmatig terugkerende bijeenkomsten met betrokken Eindhovenaren met een diverse achtergrond in expertise, culturele achtergrond, sociaal maatschappelijke achtergrond, gender, religie, leeftijd en beperking. Zij komen in wisselende samenstelling een paar keer per jaar bij elkaar om het museum te adviseren over de onderwerpen (waarom en wat), aanpak

(hoe) en netwerk (met wie) van de vonken en vormen een klankbord om ontwikkelingen binnen het museum aan voor te leggen. Daarnaast worden de mogelijke onderwerpen van toekomstige vonken voorgelegd aan het publiek om daarop te reageren en erover te associëren. Hiervoor wordt o.a. de eerste zone in de Werkplaats gebruikt: het atelier. We gebruiken 'the wisdom of the crowd' om te komen tot een breder begrip van het onderwerp en hoe dit resoneert met onze bezoekers. Bedrijven uit de regio kunnen participeren met techniek en kennis. Vanaf het begin is er een bekende maker (ontwerper of kunstenaar) bij dit inclusieve proces betrokken om de input vanuit de gemeenschap mee te nemen in het ontwerp.

2 Mee vormgeven – co-creatie Om van een concept tot een verhaal en een vorm te komen, wordt er per gekozen onderwerp een projectteam opgericht dat in alle fasen van het ontwerpproces intensief samenwerkt met een werkgroep met relevante vertegenwoordigers van gemeenschappen uit Eindhoven en omgeving, die inhoudelijk aansluiting vinden bij het onderwerp. Deze kunnen zijn voorgedragen door deelnemers aan de museumtafels of het projectteam is proactief op zoek gegaan naar relevante partners met ervaringsdeskundigheid of 'lived experiences'. Zij voorzien het projectteam van dialoog, input, advies, feedback en netwerk om tot een betekenisvol, gedragen en relevant verhaal te komen dat recht doet aan verschillende invalshoeken van de geschiedenis. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een werkgroep met vertegenwoordigers uit bijvoorbeeld de Turkse, Marokkaanse, Italiaanse, Spaanse en Drentse eerste generatie immigranten die destijds in Eindhoven zijn komen wonen om voor Philips te werken. Dit inclusieve co-creatieve proces wordt begeleid door onze curator co-creatie, die we sinds september 2023 aan ons museum is verbonden. Daarnaast denkt deze werkgroep ook actief mee met de afdeling collectie voor de verwerving van mogelijke toekomstige collectiestukken of bruiklenen die betekenisvol kunnen zijn om het verhaal te vertellen en om eventuele hiaten in de collectie aan te vullen.

Zone 1 in de Werkplaats is ingericht voor deze twee fasen in het ontwikkelproces van vonken. Het ademt de sfeer van een makers atelier. In het decor zie je een korte uitleg van het onderwerp en het gekozen verhaal, quotes, historisch beeldmateriaal, eerste schetsen, ontwerptekeningen, proefmodellen en maquettes om je heen. Het bruist en borrelt van de ideeën. Je staat hier als bezoeker letterlijk aan de wieg van een nieuw verhaal. Het atelier kent ook een terugkerende online presentatie. Van ieder thema wordt het co-creatie proces online gedocumenteerd en voor een breed publiek ontsloten, voorzien van korte video's met deelnemers, interactieve kaarten met relevante plekken, gebouwen en gebeurtenissen en een korte podcast serie.

3 Mee maken: co-creatie & participatie Als het ontwerp klaar is, schuift de vonk in wording door naar Zone 2: het constructie-eiland. In deze zone wordt doorlopend samengewerkt met mbo vakstudenten, deskundige vrijwilligers en technische vaklui om het ontwerp samen uit te werken en uit te voeren. Hiermee vormt dit constructie-eiland een inspirerende aanvullende leeromgeving voor mbo studenten van o.a. het Summa college. Dit onderdeel is voor de bezoekers demonstratief van opzet. Dat wil zeggen dat bezoekers kunnen toekijken hoe ervaren makers samen met leerlingen uit het vaktechnisch onderwijs werken aan de constructie van de vonk. Bezoekers krijgen uitleg over het verhaal van de vonk, het ontwerp en de bouwwijze, maar doen nog niet zelf mee. Het is imposant en indrukwekkend om naar te kijken vanwege de schaal, het geeft bovendien een serieuze ondertoon aan wat hier samen gebouwd wordt. Metershoge artist impressions en ontwerptekeningen laten zien waaraan gewerkt wordt. We enthousiasmeren hier bezoekers alvast om straks ook mee te doen aan de afbouw.

In Zone 3 wordt de Vonk verder afgemaakt samen met bezoekers. Door middel van korte inloopworkshops kunnen bezoekers onder leiding van professionals direct aan de slag met het maken van een concreet onderdeel van de vonk. Hiermee verdiepen we het succesvolle activiteiten-aanbod van het preHistorisch Dorp. Of je nu heel handig bent of twee linkerhanden hebt, iedereen kan meedoen. Voor bezoekers met een beperking worden aangepaste handelingen tijdens de workshop aangeboden. Bezoekers werken zij aan zij aan lange werkbanken waar veel mensen tegelijk aan de slag kunnen. Het onderdeel wordt vervolgens door de deelnemer zelf of een professional bevestigd aan de vonk. Zo ziet de deelnemer direct wat zijn of haar bijdrage is aan een vonk en maakt de deelnemer zich het historisch verhaal letterlijk eigen. Daarbij zal tijdens de korte inloopworkshops tevens aandacht worden besteed aan de toepassing van een historisch ambacht in de hedendaagse context van de Werkplaats. Op die manier laten we bezoekers spelenderwijs de relevantie van het historisch ambacht ervaren en valt alle inhoud op zijn plaats, namelijk maken, ambachten en het historische transformatiemoment dat de vonk uitbeeldt.

4 Mee plaatsen - participatie Als een vonk af is wordt de installatie op feestelijke wijze uit de Werkplaats getrokken en in het park geplaatst. De nieuwe vonk wordt gedoopt zoals een nieuw schip, geopend zoals een nieuwe tentoonstelling. De plaatsing van een vonk is een terugkerend evenement om de zomervakantie in te luiden. Desgewenst kunnen sommige vonken in de regio worden geplaatst of onderdeel uitmaken van optochten, zoals de Brabantse Dag of Carnaval. Ieder jaar is er dus een soort wisseltentoonstelling omdat er een nieuwe vonk klaar is. In totaal plaatsen we maximaal 10 vonken in het museumpark. Zodra het aantal van 10 bereikt is, breken we één van de bestaande vonken af en hergebruiken de materialen zoveel mogelijk om een nieuwe vonk te bouwen. Op die manier is Museumpark Vonk altijd in beweging en zal het nooit statisch worden.

5 Mee beleven – activatie & interactie

De collectie vonken die in de Werkplaats zijn ontwikkeld, bieden verschillende niveaus van interactiviteit die passen bij de verschillende type bezoekers. Sommige vonken maken de bezoeker nieuwsgierig, zetten aan het denken en lokken fysieke interactie uit. Kinderen worden uitgenodigd ermee te spelen, klimmen en klauteren, terwijl volwassenen tegelijkertijd het verhaal achter de vonk ontdekken. Andere vonken zijn juist gericht op samen het verhaal beleven, omdat men moet samenwerken om het verhaal te activeren.

Beleving Museumpark

In de Werkplaats staat het proces van het samen maken centraal, het eindresultaat beleef je in het park of in de regio. Na het bezoek aan de Werkplaats begint in het museumpark een verrassende ontdekkingsreis door de geschiedenis. De route door het museumpark is chronologisch opgebouwd, zodat de bezoeker als het ware een tijdreis doorloopt. We beginnen bij de vonk 'De Nieuwkomers', die bij de opening reeds is ontwikkeld en gebouwd. Door met deze vonk te beginnen, zetten we de verhalen van inwoners en nieuwkomers over de afgelopen 15.000 jaar centraal. Het museumpark start dus vanuit het perspectief van de mensen die er ooit leefden en getuigenissen van huidige inwoners. De route loopt verder in de chronologische volgorde van de historische ontwikkelingen. Eerst komen we bij de onderdelen die nu al gerealiseerd zijn in het preHistorisch Dorp: de historische reconstructies van de jagers en verzamelaars, de eerste boeren, de in Vonk-stijl gepresenteerde Feodale tijd en het marktplein waar het ontstaan van de stad wordt verbeeld. Dan komen we bij de vonk 'Industrialisatie', die de omwenteling laat zien van het eenvoudige markt- en handelsstadje rond 1800 tot de industriële stad

rond 1900. De volgende vonk is die van 'Eindhoven Company Town', waarmee we laten zien hoe vergaand Philips de stad vormgegeven heeft op zowel economisch, sociaal-maatschappelijk als ruimtelijk gebied. De laatste vonk 'Brainport' verhaalt tenslotte de ontwikkeling van de crisis van de jaren negentig met de massaontslagen bij Philips en het faillissement van DAF tot de succesvolle, wereldvermaarde hightech regio.

Naarmate Museumpark Vonk langer open is, zullen er meer vonken en dus historische verhalen en thema's aan het museumpark worden toegevoegd. Zo wordt in de loop der jaren de verhaallijn van het museum steeds rijker en meer divers, net zoals de gemeenschappen die zich tijdens het ontwikkelproces van vonken aan het museum hebben verbonden.

Maatschappelijk belang

Met Museumpark Vonk levert EM een belangrijke bijdrage aan het culturele voorzieningenniveau van de Brainport Regio én we ontwikkelen een nieuwe werkwijze om publiek op een actieve wijze te betrekken bij geschiedenis en erfgoed. Het is ons er daarbij nadrukkelijk om te doen het maatschappelijk impact van het instituut museum als zodanig te vergroten en bij te dragen aan innovatie van de landelijke museumsector. Juist in een samenleving waarin sprake is van toenemende sociaaleconomische tweedeling en polarisatie, hebben we gedeelde verhalen nodig om samen te kunnen blijven leven. Een gedeelde geschiedenis—hoe divers en uiteenlopend ook—vormt hierbij een onmisbare basis. In het huidige maatschappelijke debat komt steeds duidelijker naar voren dat de geschiedschrijving niet eenduidig is. In Museumpark Vonk nemen we het publiek op toegankelijke en niet-belerende wijze daarin mee. Dat lukt in onze optiek alleen als erfgoed en geschiedenis ook daadwerkelijk van en voor iedereen wordt.

Daarom is ons uitgangspunt 'samen geschiedenis mee-maken' consequent doorvertaald in de co-creatieve en participatieve werkwijze van de Werkplaats. Het publiek krijgt een stem in hoe we historische ontwerpen presenteren, maar geeft hier ook letterlijk vorm aan door mee te bouwen aan de representatie hiervan door middel van de vonken. Op deze manier staat EM een radicale democratisering van de geschiedschrijving voor, waarbij het museum meerstemmigheid, co-creatie en betrokkenheid van lokale gemeenschappen combineert met een breed participatief publieksbereik.

Meerwaarde voor het culturele ecosysteem

Met Museumpark Vonk krijgt Eindhoven een onderscheidend cultuurhistorisch museum met een bovenregionaal bereik dat een verrijking en aanvulling vormt op het bestaande culturele aanbod. Juist in de regio Zuidoost Brabant is er een hiaat in het vrijetijd- en culturele aanbod voor cultureel bezoek in breed familieverband. Met Museumpark Vonk dragen we volgens Visit Brabant bij aan het slechten van dit hiaat.

Inhoudelijk is EM de enige BIS-instelling die de geschiedenis en het (im)materiële erfgoed van de stad en regio Eindhoven in de volle breedte ontsluit voor het publiek. Daarin werken we samen met andere thema-specifieke musea, zoals het Van Abbemuseum, Philips Museum, DAF Museum, Museum Helmond, Regionaal Historisch Centrum Eindhoven, Van Gogh Village Museum en Museum 't Oude Slot en met erfgoedorganisaties zoals Eindhoven in Beeld, Van Abbestichting en de Archeologische Vereniging Kempen en Peel.

Doordat we in de Werkplaats constant aan nieuwe vonken bouwen, zal Museumpark Vonk ook een structurele rol vervullen als opdrachtgever richting Eindhovense en Brabantse makers. We maken gebruik van en stimuleren lokaal ontwerp en hedendaags ambacht én fungeren als platform om dit met een breed publiek te delen. Hiermee vervullen we als innovatief opdrachtgever een structurele plek in het culturele ecosysteem. Daarbij bieden we het onderwijs en in het bijzonder het mbo een aanvullende leeromgeving, waarin creatieve ontwikkeling, praktijkervaring, techniek en vakman/vrouwschap permanent een plek krijgen.

Doordat vonken altijd op co-creatieve en participatieve wijze tot stand komen, stimuleren we continue samenwerkingen tussen lokale gemeenschappen, makers, producenten, onderwijs en bedrijfsleven. We bieden lokale gemeenschappen daarbij een podium om hun aandeel in de rijke historie van Eindhoven en de Brainport regio tot uiting te brengen. Daarnaast staan ambachten, technische innovaties uit de geschiedenis en doorontwikkelingen in de innovaties van nu centraal in de beeldende visualisaties van de makers. Het publiek gaat in de Werkplaats en het park aan de slag met deze ambachten om een bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de vonk. Op die manier komen niet alleen ambacht en innovatie samen, maar werken ook de amateur en professional samen aan een ontwerp.

Meerwaarde voor inwoners

De werkwijze van Museumpark Vonk maakt dat inwoners van Eindhoven op verschillende manieren bereikt worden. We gaan langdurige inhoudelijke verbindingen aan met vertegenwoordigers van specifieke gemeenschappen bij de totstandkoming van vonken. We geven diverse Eindhovense gemeenschappen een podium in de geschiedenis van de stad. We hebben hierin inmiddels een jarenlange ervaring opgebouwd in de vorm van onze vrijwilligersondersteuning in de technische dienst, het groenonderhoud, het kledingatelier, de collectie, marketing en de publiekspresentatie. Deze relaties zijn intensief en in termen van aantallen is het bereik hiervan kleinschalig gezien de kwalitatieve aard van de verbinding. Daarnaast zullen Eindhovenaars als museumbezoeker de geschiedenis van de stad ontdekken en werken we eraan die geschiedenis ook van hen te laten worden. Via het onderwijs bereiken we duizenden Eindhovense leerlingen uit het primair en voortgezet onderwijs. We hebben al een stevige basis in het primair onderwijs en zetten komende periode in om het middelbaar onderwijs meer te betrekken bij het museum.

Naast de museale functie zal Museumpark Vonk ook als een ontmoetingsplek voor de nabije omgeving fungeren. We betrekken de buurt bij de aanleg van het openbare park dat in de plaats van de huidige verkeersschool komt en bieden ruimte voor bijeenkomsten en (kortlopende) activiteiten aan maatschappelijke organisaties en initiatieven, in het bijzonder erfgoed- en natuurorganisaties. De openbare horeca vormt bovendien een ontmoetingsplek voor gebruikers van de Gennepers Parken, waarbij de receptie van het museum tevens als informatiepunt voor wandel- en fietsroutes fungeert.

Meerwaarde sociaal-maatschappelijk milieu

In de voorgaande alinea's hebben we al verschillende aspecten benoemd die betrekking hebben op de sociaal-maatschappelijke meerwaarde van EM in de stad. Waar we hier graag uitgebreider bij stilstaan is de verbinding die we aangaan met het mbo. Binnen het culturele bestel van Eindhoven is al veel aanbod voor theoretisch opgeleiden, terwijl de hightech maakindustrie die de Brainport regio kenmerkt voor een aanzienlijk deel draait op vakmensen met een mbo-achtergrond. In Museumpark Vonk willen we het mbo een permanent podium en aanvullende leeromgeving bieden. Dat doen we door leerlingen van vaktechnische mbo opleidingen een plek te bieden in de Werkplaats en de samenwerking met de regionale maakindustrie aan te gaan voor het ontwerp en de technische realisatie van de vonken. De samenwerking strekt zich ook uit naar andere terreinen, zoals textielontwerp en bewerking, hospitality, groenonderhoud en activiteitenbegeleiding. Daarbij bieden we het bedrijfsleven met de Werkplaats een plek om de kracht van regionale samenwerking en vakman/vrouwschap zicht- en beleefbaar te maken richting een breed publiek.

Diversiteit en inclusie

Zoals uit de voorgaande alinea's naar voren komt werken we vanuit een meerstemmige visie op de geschiedbeoefening en geven we die visie concreet handen en voeten vanuit een inclusief ontwerpproces. In de paragraaf over toepassing van de code diversiteit & inclusie koppelen we hier concrete doelstellingen aan, die naast programmering en presentatie ook betrekking hebben op de museumorganisatie en de gebouwde omgeving.

Publiekswerking

Museumpark Vonk bouwt voort op het publieksbereik van het huidige museum dat bestaat uit: bezoek in breed familieverband; in historie geïnteresseerde meer ingevoerde museumbezoekers; en leerlingen uit het primair onderwijs en de onderbouw van het middelbaar onderwijs. We bouwen daarbij voort op de succesvolle bezoekersgroei van de afgelopen

periode om Museumpark Vonk bij aanvang van een stevige bezoekersbasis te kunnen voorzien. Tegelijkertijd laat Museumpark Vonk vanwege het unieke, vernieuwende en inclusieve karakter ook verbreding in doelgroepenbereik toe. We willen er zijn voor iedereen die interesse heeft in geschiedenis. Hierbij onderscheiden we verschillende doelgroepen. We kunnen daarbij twee vormen van samenwerking onderscheiden: groepen met wie we een co-creatief proces aangaan (zoals we van oudsher al doen met onze publieksvrijwilligers en levende Geschiedenis groepen) om de vonken te ontwerpen en te bouwen; en groepen die we via de participatieve lijn betrekken:

Doelgroepen co-creatie:

- Internationals uit Brainport Eindhoven
- Specifieke gemeenschappen, afhankelijk van de inhoudelijk thema's van de vonken
- Leerlingen uit het mbo (vaktechnisch) onderwijs
- Makers: ontwerpers en ambachtslieden
- Vakmensen uit de regionale maakindustrie
- Aan het museum verbonden vrijwilligers
- Levende Geschiedenis-groepen die het verleden verbeelden

Participatie:

- Families: Van Eindhovenaren tot bovenregionaal en internationaal
- Geoefende museumbezoekers
- Primair en middelbaar onderwijs
- Medewerkers uit regionale maakbedrijven

Doelstellingen

De realisatie van Museumpark Vonk in deze cultuurplanperiode 2025-2028 vertaalt zich ook in een aantal hoofddoelstellingen die we onszelf gesteld hebben. Deze doelstellingen zijn niet uitputtend en op andere plekken in dit Activiteitenplan 2025-2028 geven we bij specifieke onderwerpen eveneens doelstellingen weer. De onderstaande doelstellingen zijn bedoeld om concreet inzicht te geven wat we met Museumpark Vonk willen bereiken.

Doelstelling	Beoogde resultaten
Artistiek/inhoudelijk	
Het verleden van de Brainport Eindhoven regio toegankelijk én actueel maken voor een breed publiek.	110.000+ bezoeken Hoger aandeel bezoekers met een lage sociaaleconomische status t.o.v. landelijke museumbenchmark
Bijdragen aan een inclusievere geschiedschrijving en presentatie	Goedwerkende museale methode die inclusieve geschiedvorming en meerstemmige interpretatie bevordert.
De collectie van EM een vast toegankelijk podium geven	Jaarlijks worden tientallen objecten uit de collectie tentoongesteld
Maatschappelijk impact	
Museum is een facilitator van co-creatieve en inclusieve cultuur- en erfgoeddeelname.	Aanvullende leeromgeving voor het mbo, in het bijzonder vaktechnisch onderwijs Lokale en regionale gemeenschappen ervaren dat het museum een plek is waar hun geschiedenis wordt gedeeld.
Bijdragen aan innovatie landelijke museumsector.	De nieuwe werkwijze van Museumpark Vonk wordt regelmatig als best practice genoemd in artikelen en bijeenkomsten van museumprofessionals. Het museum organiseert op verzoek van andere musea kennissessies.
Versterken van de culturele infrastructuur van de stad en regio Eindhoven, in het bijzonder op het gebied van erfgoed en cultuurhistorie van Brainport Eindhoven.	Realisatie van Museumpark Vonk Ontwikkeling en borging van een makersnetwerk vanuit structureel opdrachtgeverschap voor vonken.
Cultureel ondernemerschap	
Duurzame financiële exploitatie uit gecombineerde inkomstenstromen.	110.000+ bezoeken Jaarlijks gemiddeld exploitatieresultaat met een EBITDA van 4%. (na het eerste openingsjaar)

Van Eindhoven Museum en preHistorisch Dorp naar Museumpark Vonk

Hoofdpijnenplanning

Museumpark Vonk is er nog niet en de weg ernaar toe is voor deze cultuurplanperiode 2025-2028 minstens zo belangrijk als het resultaat. We beogen Museumpark Vonk in het voorjaar van 2026 te openen. De ontwikkeling en daarmee ook de planning van Museumpark Vonk is in hoge mate afhankelijk van ruimtelijke procedures. Op 28 mei aanstaande is de zitting voor de bezwaarprocedure bij de Raad van State (RvS) tegen de bestemmingsplanwijziging voor Museumpark Vonk. Wanneer de RvS het bestemmingsplan onherroepelijk oordeelt, verwachten wij voor de zomervakantie 2024 alle vergunningen rond hebben om te kunnen bouwen.

De ontwikkeling van Museumpark Vonk vindt plaats binnen de bestaande museale context van het Eindhoven Museum, waarbij het preHistorisch Dorp de enige locatie is die in grote getalen door het publiek bezocht kan worden. Tot de overgang naar Museumpark Vonk zetten we in op een drietal parallel lopende sporen, namelijk:

Spoor 1: behouden en versterken huidige aanbod:

We blijven werken aan het verhogen van de kwaliteit van het bestaande aanbod in het preHistorisch Dorp. Daarbij verleggen we het accent op het versterken van het basisaanbod van bemande en onbemande activiteiten en minder op evenementen. We houden het jaarlijkse Vikingevenement in stand, omdat we hiermee de voor ons belangrijke (inter) nationale re-enactors gemeenschap betrokken houden bij het museum en dit tevens een financieel succes is. We stoppen bijvoorbeeld wel met Heksia, omdat dit evenement over heksen en hekserij door de eeuwen heen te ver van onze inhoudelijke missie af is komen te staan.

Het zelf ontdekken en ervaren van het verre verleden door actief aan de slag te gaan met vuur maken, boogschieten, brood bakken, vilt en andere historische ambachten en handelingen blijft de kern van het aanbod. Daarnaast programmeren we themaweekenden rondom specifieke ambachten en tijdperken, zoals Romeinen en middeleeuwse jaarmarkt. We leggen daarbij nog meer nadruk op het 'maken' om zo te anticiperen op de thematiek van Museumpark Vonk.

Bestaande educatieve programma's die goed door scholen worden gewaardeerd continueren we en passen we waar nodig aan op basis van de docentenevaluaties. Daarbij zetten de reeds ingezette koers voort van locatie-gebonden programma's—waarbij een klas een eigen erf tot de beschikking heeft—naar programma's waarbij leerlingen door het hele museumpark op tijdsreis gaan. Deze beweging sluit goed aan op de schaalessprong die we met Museumpark Vonk gaan maken en die een andere opzet van educatieve programma's vereist.

Spoor 2: voorbereiden, ontwikkelen en testen:

We werken aan het definitief ontwerp van een viertal vonken die reeds vanaf opening in het museumpark zullen staan. We kunnen hier de werkwijze Werkplaats nog niet volledig toepassen, omdat het entreegebouw immers nog niet gebouwd is. De ontwikkeling van deze vier vonken stelt ons evenwel in staat om het concept van wat een vonk zou kunnen zijn concreet invulling te geven. We maken hiermee een vertaalslag van inhoudelijke thema's naar tot de verbeelding sprekende iconische vormen. De thema's van de vonken in chronologische volgorde zijn:

- Nieuwkomers (door Tinker): 15.000 jaar migratiegeschiedenis van de jagers- en verzamelaars tot de arbeidsmigranten in de 20^e eeuw en de kenniswerkers in de 21^e eeuw.
- Industrialisatie (door Aart van Asseldonk): focus op de industrialisering van Eindhoven voor de komst van Philips, waarbij de overgang van een voornamelijk agrarische samenleving naar een stedelijke industriële samenleving uitgelicht wordt.
- Eindhoven Company Town (nog open): de bijzondere stedelijke ontwikkeling van Eindhoven onder Philips, waarbij het bedrijf fors investeerde in allerlei sociaalmaatschappelijke voorzieningen van hele woonwijken tot sportvereniging en winkelketens.
- Het ontstaan van Brainport Eindhoven (Kiki & Joost): de economische neergang in de jaren '90 met het faillissement van DAF en operatie Centurion bij Philips tot het ontstaan van de triplehelix samenwerking, de opkomst van een hightech maakeconomie en Eindhoven als stad van design.

Voor deze vier vonken geldt dat we co-creatieve elementen in het ontwerpproces kunnen toepassen, maar niet vanaf het begin, zoals we met de werkwijze Werkplaats voor ogen hebben. De reden hiervoor is dat we voor onszelf eerst een beeld moeten vormen van wat een vonk zou kunnen zijn. Daarom vragen we dit eerste cohort makers ons daarbij te helpen en een iconische vormtaal te ontwikkelen. Waar co-creatie of participatie mogelijk is, oefenen we daar wel al mee. Bij de vonk Nieuwkomers gaan we bijvoorbeeld vertegenwoordigers van diverse arbeidsmigrantengemeenschappen, zoals nakomelingen van Drenten uit het Drents dorp en Italiaanse, Spaanse en Turkse gastarbeiders betrekken om verhalen, beeld- en audiomateriaal op te halen en een plek te geven in de vonk. Voor onze afdeling collectie is dit meteen een mooie casus om te onderzoeken hoe we deze getuigenissen het beste kunnen documenteren, archiveren en ook online ontsluiten.

De Eindhoven Company Town vonk stelt ons in staat om hierin nog een stap verder te gaan door vanaf aanvang van het ontwerpproces een co-creatieve werkwijze toe te passen. We hebben hier nog geen maker(s) voor benaderd en starten daarom eerst met een co-creatief proces. We betrekken Eindhovenaren die ofwel bij Philips hebben gewerkt, ofwel de gevolgen van deze bijzondere ontwikkeling van Eindhoven zelf hebben ervaren. Meerstemmigheid is daarbij het uitgangspunt. De uitkomsten van

dit proces worden onderdeel van de briefing voor de maker en zijn daarom medebepalend voor het uiteindelijk ontwerp. Onze curator co-creatie richt het proces in en begeleidt het. Onze afdeling collectie verricht historisch vooronderzoek en diept (deel) onderwerpen uit die in de co-creatie sessies naar voren komen. Ook draagt deze afdeling zorg voor documentatie en ontsluiting in samenwerking met de curator co-creatie en de afdelingen presentatie en marketing. Deze vonk vormt een eerste pilot, waarbij we alle aannames over de werkwijze deels in de praktijk kunnen testen. We doen hiermee ervaring op met co-creatief werken, bouwen aan duurzame verbindingen met vertegenwoordigers van gemeenschappen en het museumteam leert op een nieuwe manier samenwerken.

Die lijn zetten we ook voort in de ontwikkeling van nieuwe educatieve programma's voor Museumpark Vonk. Dat doen we samen met de docentenraad die we in het najaar van 2023 hebben opgericht. We onderzoeken samen met de betrokken docenten de wensen vanuit het onderwijsveld en de ontwikkelingen die daarmee samenhangen.

Deze werkwijze dient zich ook te materialiseren in het nieuwe entreegebouw en uitbreiding van het museumpark. In november 2023 hebben we daarom een klankbordgroep toegankelijkheid in het leven geroepen. Daaraan nemen vertegenwoordigers deel met lichamelijke en mentale beperkingen. We zijn niet alleen nieuwsgierig naar de input op het vlak van toegankelijkheid voor mensen met een mobiliteitsbeperking en visuele beperking, maar ook naar mensen die snel overprikkeling ervaren, auditieve beperkingen hebben of zich moeilijk in ruimtes kunnen oriënteren. Deze klankbordgroep geeft de architect, Tinker en het museum als opdrachtgever gevraagd en ongevraagd advies over de toegankelijkheid van het nieuwe entreegebouw, museumpark, de introshow, collectietentoonstelling, Werkplaats en de vonken.

Door de bovengenoemde acties in te zetten doen we niet alleen ervaring op met co-creatief werken, het biedt ook volop mogelijkheden om onze aannames te toetsen en het museumteam stapsgewijs een nieuwe manier van werken zich eigen te leren maken. De tussenresultaten delen we op www.vonk.nl en via onze nieuwe linkedin-pagina, zodat we online geïnteresseerden stapsgewijs mee kunnen nemen in de ontwikkeling van Museumpark Vonk en de verhalen van de betrokken gemeenschappen online een podium kunnen geven. Op die manier bouwen we gelijktijdig aan een netwerk van betrokken ambassadeurs.

Spoor 3: introduceren nieuwe elementen in de staande programmering: In anticipatie op Museumpark Vonk voegen we permanent aanbod toe en ontwikkelen nieuwe activiteiten, namelijk:

- Begin 2024 realiseren we de zogenaamde het middeleeuws labyrint, oftewel de 'feodale vonk'. Dit is een labyrint dat midden in het preHistorisch Dorp is geplaatst en waarin bezoekers de middeleeuwse standenmaatschappij op zintuigelijk wijze ervaren. Ook lichten we de positie van de vrouw in de middeleeuwse samenleving uit, omdat hier veelal een vertekend beeld over bestaat. Er waren veel meer vrouwen in de middeleeuwen die invloedrijke politieke, bestuurlijke, geestelijke en economische posities bekleedden dan na de reformatie. We laten het publiek zien dat de geschiedenis niet altijd lineair verloopt en dat het beeld van de vrouw in de middeleeuwen bijstelling behoeft. Ook brengen we onder de aandacht dat de middeleeuwse standenmaatschappij uit vijf standen bestond en niet uit drie, zoals velen van ons vroeger op school geleerd hebben. De onderlinge verhoudingen en afhankelijkheden tussen de standen zijn veel complexer en genuanceerder dan het in de populaire cultuur vaak geschetste beeld van rijke adel, corrupte geestelijken en arme onderdrukte horigen.

De feodale vonk vormt tevens een testcase om te onderzoeken hoe het bestaande preHistorisch Dorp het beste geïntegreerd kan worden in Museumpark Vonk. Het gaat daarbij niet alleen over de vraag hoe deze vonk zich 'gedraagt' in de bestaande museale omgeving, maar ook wat de toevoeging teweegbrengt bij onze bezoekers en eigen achterban van trouwe vrijwilligers en medewerkers.

- We continueren en intensiveren de rondleidingen in ons depot op Sectie C om erfgoedgemeenschappen actiever bij de collectie te betrekken.
- We vernieuwen de website van Eindhoven Museum en social media om de collectie online beter onder de aandacht te brengen, bijvoorbeeld door op een 'citizen science' achtige wijze geïnteresseerden te vragen het museum mee te helpen objecten uit de collectie te identificeren waarvan onbekend is wat het is of de herkomstgeschiedenis ontbreekt. Ook willen we via deze weg actief tips ophalen voor de verwerving van nieuwe collectiestukken.

Marketingstrategie

Het staande museum heeft de afgelopen cultuurplanperiode 2021-2024 een grote ontwikkeling in de marketing doorgemaakt. Dat is zichtbaar in de kwaliteit van de content, vormgeving, visuele uitingen online en offline en bovenal de online media aanwezigheid. Het aantal volgers via Facebook, Instagram, LinkedIn, YouTube, X (Twitter) en sinds kort TikTok groeit nog steeds gestaag. De marketingstrategie is erop gericht om de betrokkenheid van bezoekers en geïnteresseerden bij het museum te vergroten. Vanuit deze 'fanbasis' zijn we in staat om relevante content over het museum via sociale mediakanalen te verspreiden. Dit vergroot niet alleen ons doelgroepenbereik, maar bovenal de mate waarin de berichten over het museum als betrouwbaar worden ervaren aan de ontvangerszijde. Dit vormt tevens het strategische vertrekpunt voor de overgang van Eindhoven Museum naar Museumpark Vonk. In de aanloop naar de opening van Museumpark Vonk onderscheiden we vier strategieën:

- Het behouden en opnieuw enthousiasmeren van de huidige doelgroepen van het preHistorisch Dorp.
- Het opbouwen van een netwerk van gemeenschappen rondom Museumpark Vonk vanuit bestaande activiteiten van het preHistorisch Dorp en in de ontwikkeling van vonken en deelopdrachten rondom aanleg van het museumpark en entreegebouw.

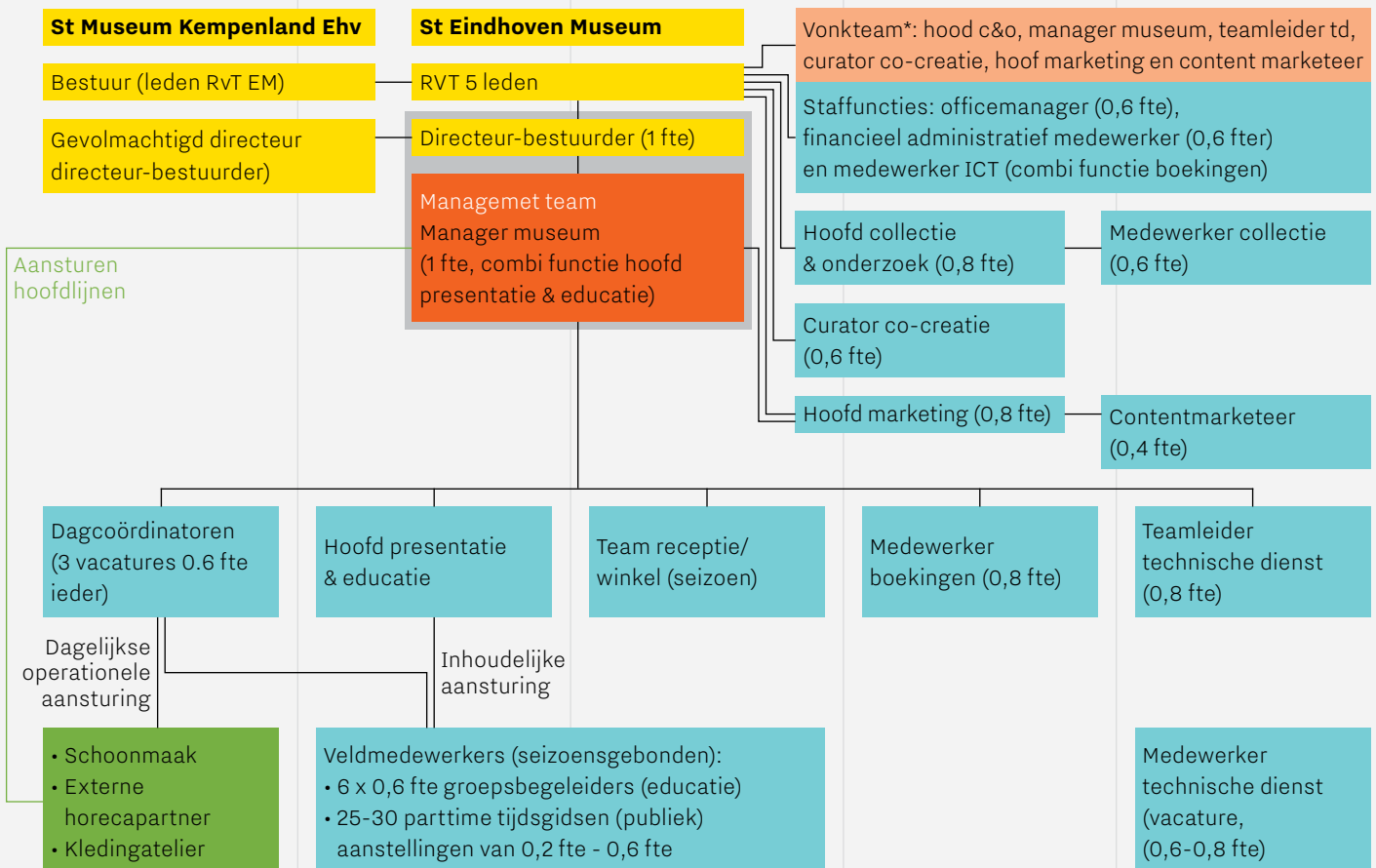
- Voortbouwend op deze insteek, het uitbouwen van een netwerk van ambassadeurs. Dat kunnen zowel actief betrokkenen zijn, zoals onze vrijwilligers en medewerkers, maar evengoed geïnteresseerden die we via nieuwsbrieven en sociale mediaberichten op de hoogte houden van de ontwikkelingen.
- Het optuigen van een grootschalige pr- en publiekscampagne, die kort voorafgaand aan de opening van Museumpark Vonk landelijk wordt uitgerold.

Zakelijke kwaliteit

De afgelopen jaren is er flink geïnvesteerd in professionalisering van de organisatie. De grote groei in bezoekersaantallen sinds de coronacrisis heeft ons genoopt tot aanpassingen in de dagelijkse bedrijfsvoering. Procedures zijn beter omschreven, trainingen op het gebied van BHV en EHBO zijn geïntensiveerd en de IT-omgeving is opschaalbaar gemaakt door over te gaan naar een cloud-omgeving. Ook is achterstallig onderhoud aan de IT-infrastructuur ingelopen. Begin 2024 is een nieuw kassa- en e-ticketingsysteem in gebruik worden genomen dat voorsortteert op de bezoekersaantallen en dynamische verkoopuitdagingen van Museumpark Vonk. Na enige aanlooptijd is het boekingssysteem iMuseum nu volledig operationeel, waardoor boekingen, roostering en facturatie efficiënter afgehandeld kunnen worden en we werken met een AVG-proof CRM-database. De financiële rapportages waren altijd al op orde, maar zijn verder verfijnd zodat er meer sturingsinformatie beschikbaar is. De beheersmaatregelen zijn in overleg met de accountant aangescherpt. Voor de ontwikkeling van Museumpark Vonk is een separate projectadministratie opgericht met bijbehorende rapportages, beheersmaatregelen en een aanvullende governance procedure.

Organogram 2024

De huidige museumorganisatie wordt in het onderstaande organogram weergegeven. De relatie tussen twee rechtsvormen worden onder de code governance nader toegelicht.

3 De curator co-creatie was in eerste instantie in dienst, maar de aanstelling is op eigen verzoek van de medewerker omgezet in een langlopende freelance overeenkomst, omdat dit beter aansloot bij het zelfstandig ondernemerschap van de betreffende medewerker.

Binnen de huidige organisatiestructuur zijn de rollen en taken duidelijk afgebakend. Wel zien we in het huidige organogram dat de dubbelfunctie die wordt bekleed door de manager museum als tevens hoofd presentatie en educatie een punt van kwetsbaarheid is. De dagelijkse operatie ligt nu nog te veel bij de manager. In combinatie met het ontwikkelen van educatieve en publieksprogramma's leidt dit tot structureel overwerk, wat de huidige organisatie kwetsbaar maakt. Om dit te ondervangen willen we drie dagcoördinatoren in jaarronde dienst nemen. Eerder waren dit alleen seizoensgebonden banen tijdens de openstelling van het preHistorisch Dorp. We merken echter dat we in de huidige arbeidsmarkt alleen voldoende zelfstandig opererende dagcoördinatoren kunnen werven als we een jaarronde aanstelling aanbieden. Ook gezien de ophanden zijnde schaa sprong naar Museumpark Vonk is het van groot belang om de operationele basis goed in te richten en schaalbaar te maken. We werven daarom dagcoördinatoren met de competenties om in Museumpark Vonk straks ook het team te vormen dat de dagelijkse gang van zaken in goede banen leidt.

Vonk projectorganisatie

Naast de staande bedrijfsvoering is een separate projectorganisatie in het leven geroepen voor de ontwikkeling van Museumpark Vonk. Deze projectorganisatie bestaat voor het merendeel uit externe adviseurs en partijen, waarbij het interne vonkteam leidend is voor de inhoudelijke koers. De directeur-bestuurder geeft vanuit zijn hoedanigheid als dagelijks opdrachtgever leiding aan de projectorganisatie.

Huidig cultureel ondernemerschap

EM heeft het eigen verdienvermogen door sterke groei in bezoek, succesvolle fondsenwerving en betere aansturing van de museumwinkel en externe horecapartij weten te vergroten naar ruim 50%. Door de gestegen eigen inkomsten hebben we gericht kunnen investeren in de kwaliteit van het aanbod en de marketing. Hierdoor is zowel het bezoekersbereik als beleving gestegen en is het museum tegen de stroom van de coronacrisis in terechtgekomen in een opwaartse spiraal. Daarmee is met ruim 75.000 gerealiseerde bezoeken in 2023 de stap naar de beoogde 110.000 bezoekers met Museumpark Vonk een steeds minder grote horde.

Toekomstig cultureel ondernemerschap

Aan Museumpark Vonk ligt een markttechnische verkenning en financiële haalbaarheidsstudie ten grondslag, die in 2019 door bureau ZKA is uitgevoerd. Uitgangspunt daarbij is dat EM met gelijkblijvende gemeentelijke subsidie in staat moet zijn de grotere exploitatie van Museumpark Vonk te dragen. Omdat het eigen verdienvermogen van EM sterk dient te stijgen is vanaf de start de schaa sprong vanuit een ondernemende insteek opgezet. De businesscase is opgebouwd uit een drietal inkomstenstromen, namelijk hogere bezoekersaantallen en daarmee samenhangende inkomsten, openbare horeca en verhuur, hetgeen ook inkomsten van niet-museumbezoekers genereert en tenslotte projectsubsidies en sponsoring van vonken. Dat resulteert in een gebalanceerde mix van inkomstenbronnen, waardoor te grote afhankelijkheid van subsidies wordt vermeden en allerhande commerciële kansen worden benut.

Aan de kostenzijde is een benchmark met vergelijkbare musea uitgevoerd en op basis hiervan is een raming van de exploitatiekosten gemaakt door ZKA. Recent hebben we n.a.v. de sterk gestegen prijzen de aannames van ZKA opnieuw geactualiseerd. De exploitatiebegroting is aangepast op gestegen loonkosten en inkooprijzen en resulteert in een EBITDA van gemiddeld 4% over de jaren 2027 en 2028. Dat geeft voldoende ruimte om middelen te reserveren en/of financiering te kunnen aangaan om in de toekomst investeringen te blijven doen die ten goede komen aan de kwaliteit van het museumaanbod en het publieksbereik.

Toepassing codes

Governance

EM is een stichting met een ANBI-status met een raad van toezicht-bestuurder model. Het bestuur is éénkoppig en bestaat uit directeur-bestuurder Ward Rennen. Naast de Stichting Eindhoven Museum (SEM) bestaat ook de Stichting Museum Kempenland Eindhoven (SMKE) van het voormalige museum als inactieve rechtspersoon nog steeds, omdat formeel hier het eigendom van het merendeel van de collectie onder valt. Het overzetten van eigendom naar SEM is dusdanig complex en tijdrovend dat er een overeenkomst tussen beide stichtingen is gesloten, waarbij SEM het dagelijks beheer uitvoert en SMKE uitsluitend als juridische collectie-eigenaar fungeert. Raad van toezichtleden en de directeur-bestuurder van SEM vormen tevens het bestuur, respectievelijk directeur van SEM.

Het bestuur en de raad van toezicht hanteren de Governance Code Cultuur en onderschrijven de Code Diversiteit en Inclusie en de Fair Practice Code. De raad van toezicht komt driemaandelijks formeel bijeen, hanteert een rooster van aftreden en voert jaarlijks een zelfevaluatie uit, waarvan eens per drie jaar extern door een onafhankelijke adviseur. De verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden van zowel de raad van toezicht als de bestuurder zijn statutair en in aanvullende reglementen vastgelegd. De raad van toezicht werkt met een drietal commissies, namelijk de auditcommissie, de remuneratiecommissie en de Vonk-commissie. Hierdoor is nauwer toezicht, afstemming en advisering van de directeur-bestuurder op de belangrijkste onderwerpen, te weten financiën, het werkgeverschap jegens de directeur-bestuurder en de ontwikkeling van Museumpark Vonk geborgd.

De directeur-bestuurder heeft een volmacht, waarbij conform de reglementen goedkeuring vooraf vereist is voor de begroting, het jaarplan en majeure organisatieaanpassingen. Tevens zijn

in het reglement voor de directeur-bestuurder afspraken vastgelegd met betrekking tot het aangaan van financiële verplichtingen, voor zover die niet bij de goedkeuring van de begroting zijn voorzien. De directeur-bestuurder legt direct verantwoording af aan de raad van toezicht en wordt jaarlijks in een functioneringsgesprek met de remuneratiecommissie beoordeeld. Door de accountant is een protocol getoetst voor het aangaan van financiële verplichtingen, waarbij het vier ogen principe wordt toegepast in het betalingsverkeer. Bij de controle op de jaarrekening vindt overleg plaats tussen de auditcommissie en de accountant.

Voor de ontwikkeling van Museumpark Vonk heeft de raad van toezicht een aanvullende werkwijze en mandatering vastgesteld, omdat de omvang en complexiteit van dit project buiten de reguliere bedrijfsvoering valt. Dit wordt ondersteund door een speciale Vonk-commissie, waarin de voorzitter en vicevoorzitter van de raad van toezicht met de directeur-bestuurder zitting hebben. Voor Museumpark Vonk is tevens een aparte projectadministratie ingericht en is een aparte projectorganisatie in het leven geroepen. Er zijn separate procedures en processen opgesteld voor de besluitvorming en het aangaan van verplichtingen. Daarbij wordt gewerkt met een fasenbegroting, waarvoor geldt dat de volledige raad van toezicht de afronding van de huidige fase moet goedkeuren en vooraf bij de aanvang van een nieuwe fase hier goedkeuring voor moet verlenen. Aan iedere fase is een kaderstellende begroting en resultaatverplichting gekoppeld.

Sinds 1 januari 2021 heeft de raad van toezicht de volgende jaarlijkse vergoeding voor haar leden vastgesteld, die met ingang van 2024 jaarlijks wordt geïndexeerd op basis van de fiscale ruimte vrijwilligersvergoedingen: € 1300 voor raad van toezichtleden en € 1900 voor de voorzitter. Raad van toezichtleden hebben geen nevenfuncties die tot (de schijn van) belangenverstremgeling leiden. Voor de bezoldiging van de bestuurder hanteren wij de WNT-normering voor topinkomsten. De hoogte van de bezoldiging is tot stand gekomen op basis van advies van een onafhankelijke HR-adviseur die een landelijke benchmark heeft uitgevoerd en waarbij de CAO musea als meetlat is gehanteerd. De bezoldiging wordt jaarlijks conform de WNT-normen op de website van het museum gepubliceerd, evenals de vergoedingen voor de toezichthouders.

Diversiteit & Inclusie

EM heeft zich de afgelopen jaren sterk ingezet voor inclusie en diversiteit. We hebben een lange traditie op het gebied van inclusie. Wij werken vanuit de overtuiging dat een inclusieve organisatie, programmering en representatie randvoorwaardelijk zijn om ook diversiteit te bevorderen. We werken al jaren met vrijwilligers, organisaties en medewerkers die een uiteenlopende achtergrond hebben (lage sociaaleconomische status met armoedeproblematiek, mentale beperkingen, burn-out of psychische en/of fysieke beperkingen). Zo werken jongeren met gedragsproblemen vanuit zorginstelling Severinus iedere maandag in het groenonderhoud, werkt 'onze Otto' vanuit de dagbesteding al 25 jaar bij ons en werkt onze horecapartner Bij Puur met jongeren die een achterstand op de arbeidsmarkt hebben. Als we één punt mogen benoemen waarin wij sterk zijn op het gebied van D&I, dan is het wel ons op inclusie gerichte vrijwilligersbeleid in combinatie met onze gastvrije organisatiecultuur.

We zijn trots op onze bedrijfscultuur waarin iedereen zichzelf kan zijn en vanuit het management worden medewerkers en vrijwilligers gestimuleerd zich vrij te voelen om op een respectvolle manier elkaar aan te spreken op ongewenst gedrag. De afgelopen twee jaar hebben we een medewerkerstevredenheidsonderzoek uitgevoerd en scoren we gemiddeld een 8,5. Ook in de samenstelling van het hoger management en de toezichthouder is aandacht voor diversiteit. In de RvT zitten drie vrouwen en twee mannen. Het managementteam is 50%-50% qua genderverdeling, waarbij de bestuurder de LGBTQ+ gemeenschap voorstaat.

Het afgelopen jaar hebben we diverse acties ondernomen om D&I steviger te borgen in onze organisatie:

- Iedere dinsdagmiddag vanaf 15:00 uur gratis entree voor het preHistorisch Dorp ingevoerd om zo voor mensen met een laag inkomen bezoek mogelijk te maken. Zo voorkomen we mogelijke stigmatisering wanneer er met kortingskaarten of passen gewerkt moet worden.
- Deelname aan het OF/BY/FOR ALL programma van het Change Network, dat culturele organisaties traint om meer gemeenschapsgericht en inclusiever te werken:
 - Door deelname aan het programma voerden medewerkers het gesprek over diversiteit en inclusie op terugkerende basis. Ook de directie nam deel aan het programma en de gesprekken, zodat het onderwerp in de volle breedte van de organisatie geadresseerd werd.
 - We hebben een duidelijkere afbakening gemaakt met welke gemeenschappen, die we nog niet goed bereiken, we als eerste willen werken. We richten ons als eerste op de 'expat spouse community', omdat we daar veel kansrijke aanknopingspunten zien.
 - We hebben eerste kennismakingsgesprekken gevoerd met organisaties en vertegenwoordigers van de expat spouse gemeenschap.
 - We hebben Marleen Hartjes als curator publiek aangesteld om die gemeenschappen actief bij het museum te betrekken en de museummedewerkers te faciliteren hier een constructieve en actieve rol in te nemen. Marleen heeft ons i.v.m. haar migratie naar Nieuw-Zeeland in juli helaas verlaten. We hebben inmiddels een waardige opvolger gevonden.
 - Tijdens personeelsvergaderingen en andere bijeenkomsten wordt het belang van een veilige werkomgeving, inclusie en diversiteit terugkerend door de directie geagendeerd. Er is naast de vertrouwenspersoon op afstand ook een vertrouwenspersoon op de werkvloer benoemd om de drempel voor medewerkers en vrijwilligers te verlagen wanneer zij micro-agressies ervaren.
 - Er wordt door het management actief gestuurd op het elkaar onderling aanspreken op gedrag, zodat niemand zich (on)bedoeld buitengesloten voelt.

- In de werving van nieuwe medewerkers wordt in de advertentieteksten nadrukkelijk aandacht besteed aan diversiteit en inclusie. In de sollicitatieprocedures wordt bij de selectie van kandidaten voor de eerste gespreksronde minstens één kandidaat met een diverse achtergrond standaard uitgenodigd om mogelijke bias op voorhand te ondervangen.

Diversiteit en inclusie is geen gegeven en vraagt constante aandacht en bijsturing. We zien daarbij ons publieksbereik de afgelopen jaren steeds diverser worden. De toekomstige opschaling tot Museumpark Vonk geeft daarbij ook momentum om de organisatie cultureel diverser te maken. Ons speerpunt blijft liggen op een op inclusie gericht vrijwilligersbeleid en gastvrije verwelkomende organisatiecultuur. We willen op dat vlak de komende vier jaar de volgende concrete resultaten boeken:

- Meerstemmigheid in de (re)presentatie van geschiedenis brengen, zodat iedereen zich welkom voelt.
- Via co-creatie duurzame verbindingen opbouwen met tenminste drie gemeenschappen, waaronder internationals en Eindhovenaren met een migratie-achtergrond.
- Opbouwen van een wervingsnetwerk via de bovenbeschreven gemeenschappen om zo via persoonlijke contacten direct personeel en vrijwilligers te werven en te bouwen aan een meer cultureel diverse museumorganisatie. De overgang naar Museumpark Vonk betekent dat we in de nabije toekomst meer vacatures hebben te vervullen en dat biedt een enorme kans om te bouwen aan een cultureel diverse organisatie.
- We realiseren een inclusief museumgebouw en museumpark voor bezoekers met beperkingen en werken hierin samen met vertegenwoordigers uit deze groep in de klankbordgroep toegankelijkheid.

Inclusie gaat wat ons betreft ook om onze relatie met de natuurlijke omgeving om ons heen. We werken vanuit een natuurinclusieve visie aan de ontwikkeling van Museumpark Vonk:

- Museumpark Vonk en een openbaar park komen op de plek waar nu een verkeersschoolterrein ligt.
- Het landschappelijke ontwerp doet recht aan het cultuurhistorisch landschap en versterkt de biodiversiteit.
- We realiseren een gebouw dat zoveel mogelijk bio-based is en een showcase wordt voor andere musea en publieke gebouwen. Het gebouw hergebruikt al het grijze en zwarte water.

Fair practice

We vinden het belangrijk om bij te dragen aan een sector waarin werknemers, freelancers en makers onder billijke voorwaarden kunnen werken. Daarin zien we in de werkpraktijk te vaak een onrechtvaardig verschil om ons heen tussen medewerkers in loondienst en zzp'ers. Vaak wordt van die laatste groep, zeker wanneer het gaat om creatieven nog 'gratis' arbeid verlangd in het schemergebied tussen kennismaking en opdrachtgeving. 'Of de maker alvast wat ideeën aan kan leveren'. Vervolgens is het maar de vraag of de maker dan alsnog de opdracht krijgt. In onze optiek is dat onaanvaardbaar. Speerpunt in ons Fair Practice beleid is dan ook dat makers na een eerste kennismaking en algemene briefing betaald krijgen voor de debriefing die daarop volgt. Want ook al weten wij als opdrachtgever dan nog niet zeker of we de keuze maken, de maker heeft al wel tijd en aandacht besteed aan het uitwerken van eerste ideeën. In feite wordt dit principe in o.a. de reclamebranche al jarenlang toegepast, dus waarom zou dat voor creatieven in de culturele en erfgoedsector niet gelden?

Een ander belangrijk aandachtspunt is de maatschappelijke discussie over arbeidsmarktverdringing door vrijwilligerswerk. Ons museum kan niet zonder de inzet van vrijwilligers, maar vrijwilligerswerk mag betaald werk nooit verdringen. We letten er scherp op dat vrijwilligerswerk aanvullend is aan betaald werk en niet concurrerend werkt, waardoor betaalde krachten benadeeld worden. Wij draaien de logica om, waarbij vrijwilligerswerk onderdeel is van onze acquisitiestrategie om nieuwe medewerkers te werven. Er zijn heel wat vrijwilligers die via hun vrijwilligerswerk bij het museum vervolgens in een betaalde (seizoen)baan rolden.

Naast de bovengenoemde speerpunten, hebben we de afgelopen cultuurplanperiode 2021-2024 o.a. de volgende maatregelen ingevoerd ten behoeve van borging van de Fair Practice Code:

- Freelancers aanspreken en coachen in het tijdig signaleren van meerwerk en het maken van afspraken hierover tegen faire tarieven. De tarieven voor creatieven zijn afgestemd op de tariefchecker van de Kunstbond.
- Tarieven voor freelance gidsen zijn afgestemd op de CAO dagrecreatie die wij voor onze medewerkers voeren en bedragen 132% van het brutoloon. We streven ernaar om hier 150% van te maken, maar de financiële ruimte ontbreekt daar nog voor. We compenseren dit verschil nu door met freelance gidsen contracten voor ons gehele openingsseizoen (7,5 maand) af te sluiten voor een minimum aantal dagen per week. Daardoor bieden wij inkomenszekerheid over de periode van de overeenkomst. Aanwezigheid bij opleidingsdagen en voorbereidingstijd worden volledig vergoed.
- Vanuit onze werkgeversrol houden we twee jaarlijks een personeelsvergadering, zodat er een terugkerend gesprek over de arbeidsomstandigheden gevoerd wordt tussen personeel en werkgever.
- Stagevergoedingen zijn gelijk voor alle opleidingsniveaus en zijn per 1 januari 2024 verhoogd van € 100 per maand voor 4 daagse tot fulltime daagse stages naar € 300. We hebben hierin een vertaling gemaakt vanuit de CAO musea.

Wat willen we de komende periode nog meer gaan doen?

- Betaling van een vergoeding van € 100 per bijeenkomst aan deelnemers van de klankbordgroep toegankelijkheid, museumtafels en deelnemers aan co-creatie sessies van de vonken.
- We werken er hard aan om de financiële ruimte te vinden om freelancers tenminste 150% van het uurloon CAO dagrecreatie te kunnen betalen.
- Met de opening van Museumpark Vonk zullen we eindelijk het merendeel van onze seizoenkrachten een jaarronde aanstelling met uitzicht op een vast dienstverband kunnen bieden.
- We gaan ons inkoopbeleid aanscherpen en duurzaamheid en fair trade nadrukkelijker als inkoopcriterium hanteren. Daarbij geldt de stelregel pas toe en licht afwijkingen toe.

eindhoven museum

Eindhoven Museum

Boutenslaan 161b Eindhoven - 040 252 22 81

info@prehistorischdorp.nl